

Тодорошко Т. А.,
старший викладач кафедри права
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Палєєва Ю. С.,
старший викладач кафедри права
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВИМОГ ДО ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ

NEWS OF THE LEGISLATION WELCOME TO THE PRIVATELY EXECUTORS

У статті розглядається інститут виконавчого провадження, а саме вимоги законодавця до приватних виконавців і їхні повноваження.

Ключові слова: *приватний виконавець, державний виконавець, виконавче провадження, рішення.*

В статье рассматривается институт исполнительного производства, а именно требования законодателя к частным исполнителям и их полномочия.

Ключевые слова: *частный исполнитель, государственный исполнитель, исполнительное производство, решение.*

The article deals with the institution of executive production, namely the requirements of the legislator for private executors and their powers.

Key words: *private executor, public executor, enforcement proceedings, decision.*

Сьогодні гостро стоїть питання виконання рішень. Інститут виконавчого провадження перебуває на стадії постійного реформування. Для вирішення цього питання необхідно звернути увагу на прийняті 02.06.2016 р. Закони України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження», що стосуються вимог до приватних виконавців і їхніх повноважень.

Проблеми, пов'язані з виконавчим провадженням, досліджувалися багатьма вченими, серед яких В.В. Афанасьєв, Ю.В. Білоусов, О.Т. Боннер, В.В. Бутнев, М.А. Гурвич, А.О. Добровольський, І.М. Зайцев, О.В. Ісаєнкова, Д.Я. Малешин, К.О. Малюшин, А.К. Сергун, О.М. Смецька, В.І. Тертишников, С.Я. Фурса, С.В. Щербак, В.М. Шерстюк, М.Й. Штефан, В.В. Ярков та ін. Вони досліджували різні аспекти реалізації судових рішень у виконавчому провадженні.

Метою цієї статті є висвітлення питань щодо законодавства про приватного виконавця та його діяльність.

У кожній державі виконавче провадження відіграє значну роль. Не завжди боржник добровільно виконує рішення, а для примусового виконання необхідно розробити ефективний механізм.

Сьогодні, зі слів міністра юстиції України Павла Петренка, в Україні виконується тільки 20% судових рішень. Із кожним роком зростає навантаження виконавчими документами на державного виконавця.

Україна в останні роки перебуває на стадії реформування правової системи, для підвищення ефективності роботи органів Державної виконавчої служби України був прийнятий Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», який запрова-

див інститут приватних виконавців. Згідно зі ст. 1 цього Закону примусове виконання судових рішень і рішень інших органів покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців [1].

Отже, приватний виконавець може здійснювати рішення на підставі таких документів:

1) виконавчих листів і наказів, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України;

2) ухвал, постанов судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення, кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом;

3) виконавчих написів нотаріусів;

4) посвідчень комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій та ін. [2, ст. 3].

Але згідно із ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» повноваження приватного виконавця досить звужені. Зокрема, він не може виконувати таке:

1) рішення про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною;

2) рішення, за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету;

3) рішення, за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону;

4) рішення, за якими стягувачами є держава, державні органи;

5) рішення адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини;

6) рішення, які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності;

7) рішення про виселення та вселення фізичних осіб;

8) рішення, за якими боржниками є діти або фізичні особи, які визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена;

9) рішення про конфіскацію майна;

10) рішення, виконання яких віднесено цим Законом безпосередньо до повноважень інших органів, які не є органами примусового виконання;

11) інших випадків, передбачених цим Законом та Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Протягом першого року зайняття діяльністю приватного виконавця приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень, за якими сума стягнення становить двадцять та більше мільйонів гривень або еквівалентну суму в іноземній валюті [2, ст. 5].

Таким чином, ця стаття обмежує повноваження приватних виконавців, які будуть не в змозі конкурувати з державними виконавцями. Якщо згадати становлення і розвиток приватного нотаріату в Україні, то на початку приватні нотаріуси теж були обмежені в повноваженнях.

Для відповідності міжнародним стандартам необхідно звернути увагу на міжнародні правові норми.

Звернемо увагу на досвід інших країн, наприклад, у Болгарії приватні виконавці мають право діяти за всіма цивільними позовами (стягнення заборгованостей, експропріація власності, опіка над дітьми), а також позовами з боку державних органів (стягнення штрафів і адміністративних зборів) [3].

У Нідерландах судові виконавці об'єднують у своїх функціональних обов'язках риси державної і приватної особи. Вони мають право займатися приватною практикою з повернення боргів за взаємною згодою сторін, дачею правових консультацій, бути повіреними в суді, будують свою діяльність на основі затвердженого бізнес-плану. Наявність такого плану є обов'язковою вимогою. План повинен містити положення про окупність витрат судових виконавців, вказівку на потенційних клієнтів тощо [4].

На нашу думку, державні і приватні виконавці повинні мати однакові повноваження, тому ч. 2 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» необхідно виключити.

Крім цього, потрібно звернути увагу на вимоги законодавця до державних і приватних виконавців.

Згідно зі ст. 10 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» державним виконав-

цем може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою і здатний за своїми особистими і діловими якостями здійснювати повноваження державного виконавця.

Спеціальні вимоги до рівня професійної компетентності державних виконавців та керівників органів державної виконавчої служби визначаються Міністерством юстиції України.

Приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит [1, ст. 18].

Також ст. 20 цього Закону регулює допуск до складення кваліфікаційного іспиту.

Особа, яка виявила намір здійснювати діяльність приватного виконавця, до подання заяви про допуск до складення кваліфікаційного іспиту зобов'язана пройти навчання і стажування приватного виконавця.

Загальний строк навчання і стажування приватного виконавця не може перевищувати трьох місяців.

Отже, вимоги до виконавців різні. На наш погляд, вимоги до приватних і державних виконавців повинні бути однаковими.

Звертаючись до досвіду інших країн, варто зауважити, що, наприклад, у Франції виконавче провадження реалізується не тільки судовими виконавцями, а й генеральними прокурорами, прокурорами республіки, командирами й офіцерами поліцейських сил. Однак основними дійовими особами є судові виконавці. Їхній правовий статус поєднує елементи статусів незалежної практикуючої особи і державного службовця. Під час виконання судових рішень на перший план у статусі виконавця виходять ознаки державного службовця [5].

Оскільки робота виконавця пов'язана з грошовими та іншими цінностями, то наявний при цьому ризик покривається страховкою, на яку має підписатися співтовариство виконавців. Страхова премія розподіляється серед членів об'єднання судових виконавців. До кандидатів у виконавці висуваються досить суворі вимоги. Французький виконавець повинен мати юридичну освіту, пройти дворічне стажування у відповідній конторі, здати державний кваліфікаційний іспит. У дисциплінарному аспекті судові виконавці підпорядковуються безпосередньо прокурорам республіки.

У Німеччині виконавче провадження здійснюють реєстратори суду, у яких є спеціальний сертифікат, що дає їм право виконувати рішення суду.

В Ізраїлі служба виконавців перебуває при магістратських судах. Очолює її директор, який є суддею або реєстратором певного суду. Цікаво відзначити такий факт, що, якщо виконавці підпорядковуються безпосередньо директору служби, то призначаються вони міністром юстиції.

У Греції до основних органів виконавчого провадження належить не тільки виконавець, а й нотаріус,

до функцій якого належить виконання судових актів про стягнення грошових коштів. Такий нотаріус називається клерком публічного аукціону, тільки він має право проводити публічний аукціон [6].

Набагато більш позитивний приклад Болгарії. Динамічне професійне об'єднання приватних виконавців було створено відразу після прийняття парламентом закону про приватних виконавців, який дозволив чинним державним виконавцям перейти до приватного сектору шляхом простої подачі відповідної заяви, без складання будь-якого вступного іспиту.

Створена таким чином Палата приватних виконавців брала активну участь і створювала конкуренцію виконавчій владі (Мін'юсту) у розробці нової системи. Вся нормативно-правова база для її впровадження (включаючи терміни сплати зборів і роз-

мір зборів за вступний іспит, діловодство, ведення статистики, відкриття спеціальних банківських рахунків) приймалася тільки після консультації із Палатою. Представники Палати входили в екзаменаційну комісію з моменту проведення найпершого вступного іспиту.

Із моменту свого створення у 2005 р. Палата відіграє ключову роль у всіх основних політичних і нормативно-правових рішеннях у сфері виконання рішень під цілком логічним керівництвом Мін'юсту, який представляє державну владу [3].

Отже, враховуючи досвід інших країн, на наш погляд, необхідно вирівняти вимоги до державних виконавців і приватних. Практика приватних виконавців дозволить удосконалювати законодавство, оскільки цей інститут нині має недоліки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України № 1403-VIII від 02.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/page>.
2. Про виконавче провадження : Закон України № 1404-VIII від 02.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
3. Попов К. Европейская система судебного исполнения. С кого лучше брать пример Украине / Катилин Попов // Европейская правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2015/09/23/7038594/view_print.
4. Частная система принудительного исполнения по опыту европейских стран / Пресс-служба ГП «Информационный центр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://resq-group.com.ua/execution_eu.html.
5. Martin R. France / R. Martin, J. Martin // International encyclopedia of Laws. Civil Procedure. – The Hague – London – Boston : Kluwer, 1998. – Vol. 1. – P. 111.
6. Yessious-Faltsi P. Hellas / P. Yessious-Faltsi // International encyclopedia of Laws. Civil Procedure. – The Hague – London – Boston : Kluwer, 1998. – Vol. 1. – P. 231.